

«Mini-Konserv İstehsalı» layihəsi üzrə daxili bazar araşdırması

YEKUN HESABAT

Azərbaycan Respublikasının
Kiçik və Orta Biznesin
İnkişafı Agentliyi

Mündəricat

- 1.0. Giriş
- 2.0. Araşdırmanın metodologiyası
- 3.0. Konservləşdirilmiş məhsulların növlər üzrə təsnifatı
- 4.0. Bazarın mövcud durumu
 - 4.1. Rəsmi statistika
 - 4.2. Bazar çeşid və qiymət təklifləri
 - 4.3. İstehlakçıların sorğusu
- 5.0. Mini-konserv istehsalına dəstək amillər
- 6.0. Mini-konserv istehsalının SWOT təhlili
- 7.0. Dövlət dəstəyi proqramları
- 8.0. Texnologiyalar və sərmayələrin təhlili

KONSERV NƏDİR?

Xammalların yuma, ayırd etmə, soyma, doğrama, qaynatma və ya qızartma kimi ön əməliyyatlardan keçirildikdən sonra, lazımlı əlavələr (yağ, sous, şoraba v. b.) edilərək doldurulub bağlandığı hava sızdırmayan metal qutu və ya qablarda yüksək istiliklərə təbii/təbii tutulması və beləcə içində olması olabiləcək bütün mikroorqanizmlərdən təmizlənməsi nəticəsi qida maddəsinin soyuq mühitdə qalması lazım olmadan pozulmadan illərcə söykən/dözməsini təmin edən əməliyyatlara və bu əməliyyatlar nəticəsi çıxan məhsullara konserv deyilir.

1.0. Giriş

Təqdim olunan hesabat Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin sifarişi və maliyyə dəstəyi ilə Sage Solutions MMC konsaltinq şirkəti tərəfindən hazırlanmışdır. Mini-Konserv istehsalatı müəssisələrinin təşkil edilməsi layihəsi üzrə aparılmış daxili bazar araşdırmasının əsas hədəfləri aşağıdakı amillərdən ibarətdir:

- Konservlərin istehsalatı və ticarəti bazarının mövcud durumunun öyrənilməsi və təhlili;
- İstehlakçıların istəklərinin öyrənilməsi;
 - Beynəlxalq təcrübənin təhlilli və sərmayə perspektivlərinin araşdırılması;
 - Yeni mini-istehsal müəssisələrinin təşkili perspektivlərinin təhlili.

2.0. Araşdırmanın Metodologiyası

Bu hesabatla nəticələnən araşdırma, müxtəlif metodologiyaların tətbiqi vasitəsilə icra olunmuşdur.

Sözügedən metodologiyaların siyahısı aşağıda təqdim olunmuşdur:

- rəsmi statistik hesabatların toplanılması;
- mini-konserv istehsalı sənayesi və məhsulları bazarına aid məqalələrin və məlumatların toplanılması;
- qiymət və çeşid məlumatlarının bilavasitə satış nöqtələrindən toplanılması;
- istehlakçılar ilə sorğuların keçirilməsi;
- beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi;
- əldə olunmuş ilkin məlumatların sistemləşdirilməsi və təhlili.

Qeydlər:

Hesabat cari və potensial əməliyyatlar üzrə rəy, Sifarişçi və Potensial İncəsənət gələcək uğuru və ya səmərəliliyi üzrə rəy, eləcə də investisiya məsləhətləri olaraq qəbul edilməməlidir. Bu Hesabat yalnız müqaviləyə şərtləri və tələblərinə uyğun olaraq istifadə edilə bilər.

3.0. Konservləşdirilmiş məhsulların növlər üzrə təsnifatı

Ət konservləri

- ✓ təbii: bişirilmiş mal, donuz, qoyun ətindən;
- ✓ öz suyunda toyuq, ördək, qaz ətindən;
- ✓ aşpazlar tərəfindən işlənmiş hazır ət yeməkləri;
- ✓ paştetlər (ətli, vetçina, qara çiyər);
- ✓ konservləşdirilmiş kolbasa və sosislər;
- ✓ kolbasa qiymələri;
- ✓ iç çalat və digər sub-məhsul

3.0. Konservləşdirilmiş məhsulların növlər üzrə təsnifatı

Ət-tərəvəz konservləri

Ət ilə:

- ✓ lobya;
- ✓ makaron və yarma məhsulları;
- ✓ noxud;
- ✓ mərci

3.0. Konservləşdirilmiş məhsulların növlər üzrə təsnifatı

Süd konservləri

- ✓ süd;
- ✓ qatlaşdırılmış şəkərli süd;
- ✓ qaymaq;
- ✓ sterilize edilmiş şəkərsiz qatlaşdırılmış süd

3.0. Konservləşdirilmiş məhsulların növlər üzrə təsnifatı

Balıq konservləri

- ✓ təbii (öz suyunda)- qızıl balıq, nərə;
- ✓ dondurulmuş- krablar, krevetkalar, kalmarlar, midiyalar;
- ✓ doqranmış balıqdan- tomat sousu və yağda;
- ✓ hissə verilmiş balıqdan;
- ✓ sterilize olunmuş prezervlər- kilka, siyənək və sair

3.0. Konservləşdirilmiş məhsulların növlər üzrə təsnifatı

Tərəvəz konservləri

- ✓ təbii: kök, çuğundur, gül kələm, yaşıl noxud, doğranılmamış pomidorlar, xiyarlar, şirin qarğıdalı, yaşıl lobya və sair;
- ✓ şirələr;
- ✓ konservləşdirilmiş pomidor məhsulları (pastalar, pyurelər, souslar);
- ✓ qəlyanaltı konservlər (qızardılmış badımcandan, kökdən, soğandan, kürələr, doldurulmuş tərəvəzlər, kələm dolmaları, döqranılmış tərəvəzlər)

3.0. Konservləşdirilmiş məhsulların növlər üzrə təsnifatı

Tərəvəz konservləri (davamı)

- ✓ Duru və əsas yeməklər (o cümlədən raqular);
- ✓ Duzlu və turşular;
- ✓ Uşaq qidası üçün homogenləşdirilmiş məhsullar;
- ✓ Dietik məhsullar;
- ✓ Göbələk konservləri;
- ✓ Souslar və əlavələr

3.0. Konservləşdirilmiş məhsulların növlər üzrə təsnifatı

Meyvə konservləri

- ✓ təbii;
- ✓ kompotlar;
- ✓ sterilizə olunmuş pürelər;
- ✓ şirələr (şəffaf və ya durulaşdırılmış, meyvə dənəli);
- ✓ mürəbbələr;
- ✓ cəmlər;
- ✓ siroplar;
- ✓ dondurulmuş meyvə və giləmeyvələr

4.0. BAZARIN MÖVCUD DURUMU

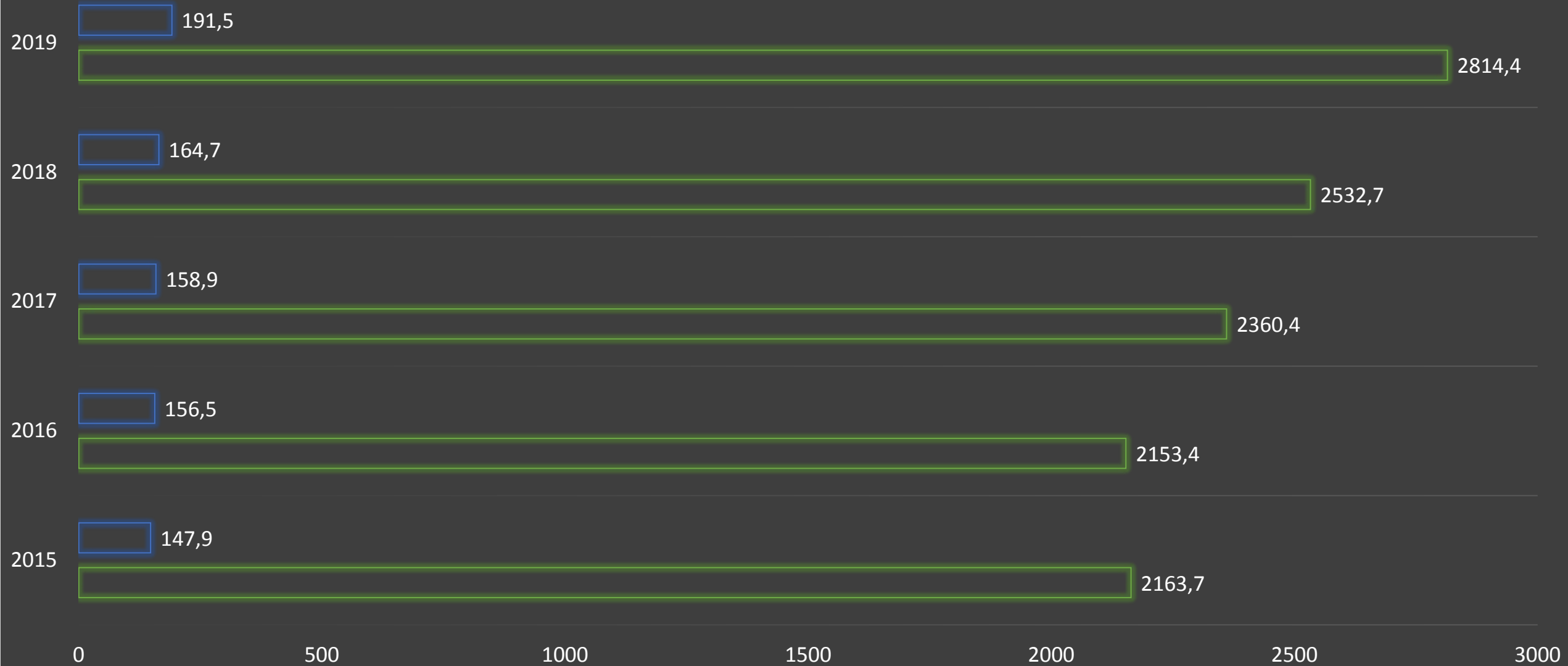

4.1. Rəsmi statistika

Qrafik 1. Ümumi istehsal və konservləşdirmə göstəriciləri (min ton)

- Konservləşdirilmiş tərəvəz, meyvə və giləmeyvələrin istehsalı
- Tərəvəz, meyvə və giləmeyvələrin ümumi istehsalı

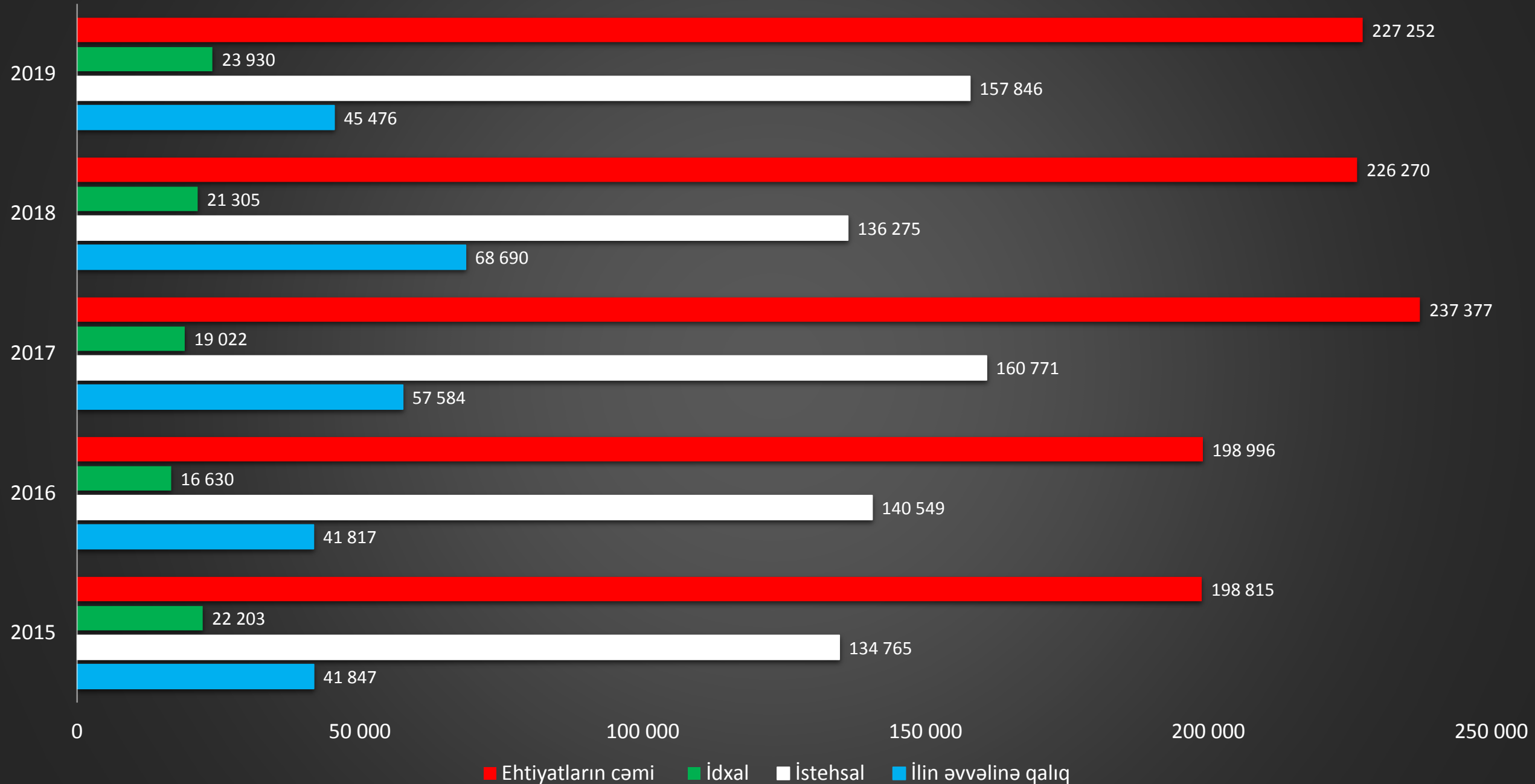

Qrafik 1 üzrə nəticələr

- 2015-2019 ci illər ərzində (5 il) konservləşdirilmiş meyvə və tərəvəzlərin istehsalı illik ortalama 163.9 min ton təşkil edib.
- 2015- ci il nisbətində 2019-cu ilin konservləşdirilmiş meyvə və tərəvəz istehsalı 23% artım nümayiş edib və ya beş il ərzində ortalama illik artım 4,6% olub.
- 5 il ərzində, ümumi istehsal olunmuş meyvə-tərəvəzin həcmninə konservləşdirmə yolu ilə emalının faizi aşağıdakı səviyyələrdə olub: 2015- 6,82%, 2016- 7,26%, 2017- 6,73 % , 2018-6,5% , 2019-6,8% təşkil edir.
- Beləliklə, ümumi istehsal və konservləşdirilmiş məhsul arasındakı faiz fərqləri dərəcələri stabil olaraq qalır və bunun bir sıra təsdiqlənmiş izahatı var: 1) təzə meyvə-tərəvəzlərin qiymətlərinin kifayət qədər yüksək olması və konservləşdirilməyə böyük marağın olmaması; 2) bir çox geniş istehsal olan tərəvəzlərin (məsələn, soğanın) konservləşdirilməsi üçün istifadə olunmaması; 3) istehlak bazarının həcmi və məhdud ixraciyyat imkanları.

Qrafik 2. Meyvə və Tərəvəz Konservlərinin Ehtiyatları (ton)

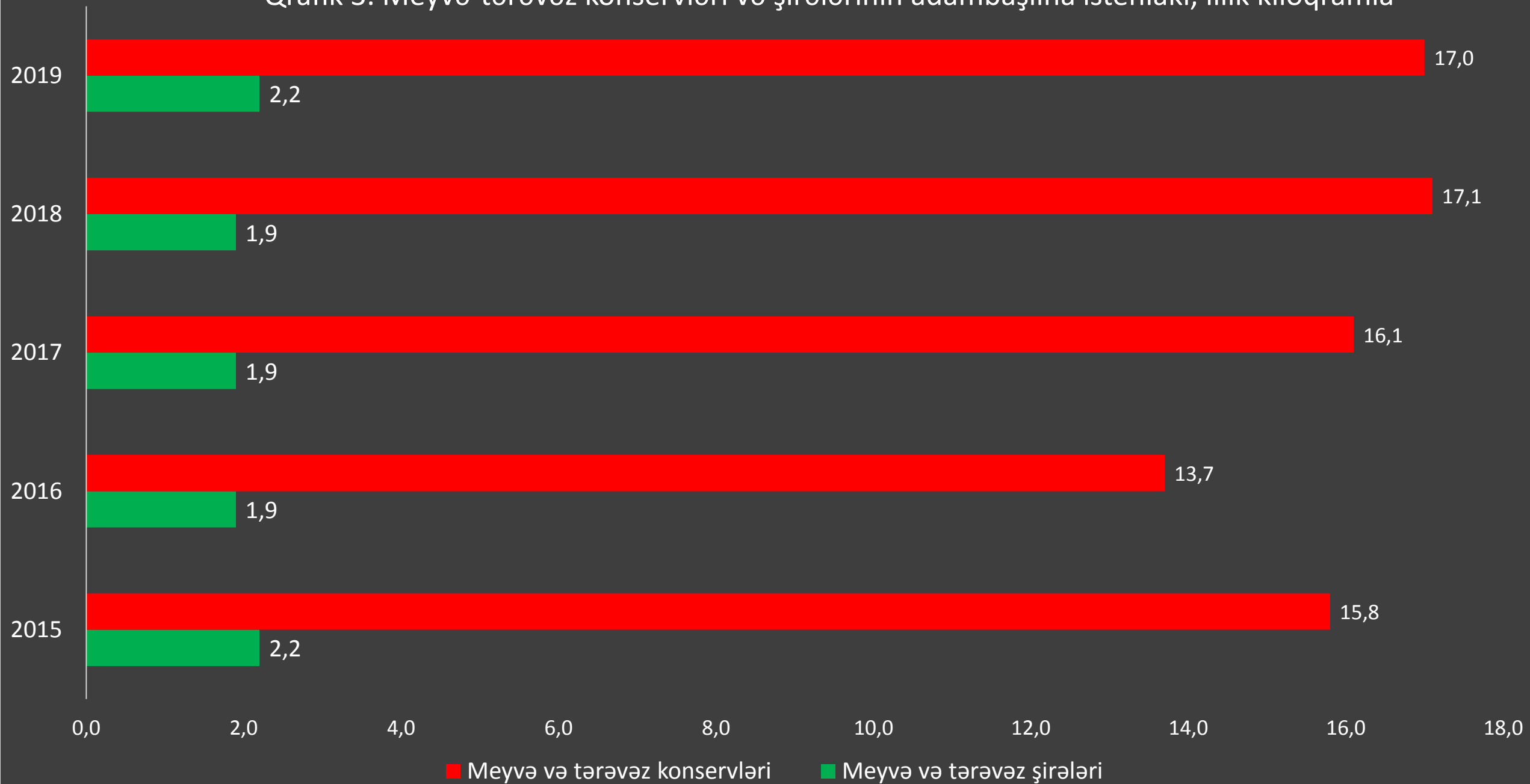
Qrafik 2 üzrə nəticələr

- 2015 il nisbətində 2019-cu il ərzində konservləşdirilmiş məhsulların cəmi illik ehtiyatları 13% artım nümayiş etdirib. 5 il ərzində konservləşdirilmiş meyvə-tərəvəz məhsullarının ehtiyatlarının həcmnin artımı illik ortalama 5 667 ton təşkil edib.
- 2015-2019 illər ərzində konservləşdirilmiş meyvə-tərəvəz məhsullarının ümumi idxalı 103 min 90 ton təşkil edib və ya illik ortalama 20 618 ton olub. 2017-2019 illərində illik idxal artımı 2000-2500 ton ətrafında qərarlaşıb.

Yekun nəticə: konservləşdirilmiş meyvə-tərəvəz məhsullarının idxalı həcmnin artması istehlakçılar tərəfindən bu növ məhsullara marağın artmasına işarədir və pomidor emalı və konservləşdirilməsi üçün dəstək amili kimi qiymətləndirilə bilər.

Qrafik 3. Meyvə-tərəvəz konservləri və şirələrinin adambaşılına istehlakı, illik kiloqramla

Qrafik 3 üzrə nəticələr

2015-2019 illər dövrü ərzində konservləşdirilmiş meyvə-tərəvəz məhsullarının adambaşına illik istehlakı ortalama 15.94 kg. səviyyəsində qərarlaşıb.

Eyni dövr üçün meyvə və tərəvəz şirələrinin istehsalı illik 1,9-2,2 litr səviyyəsində olub.

Qrafik 4. Meyvə və Tərəvəz Konservlərinin İstifadələri (ton)

Qrafik 4 üzrə nəticələr

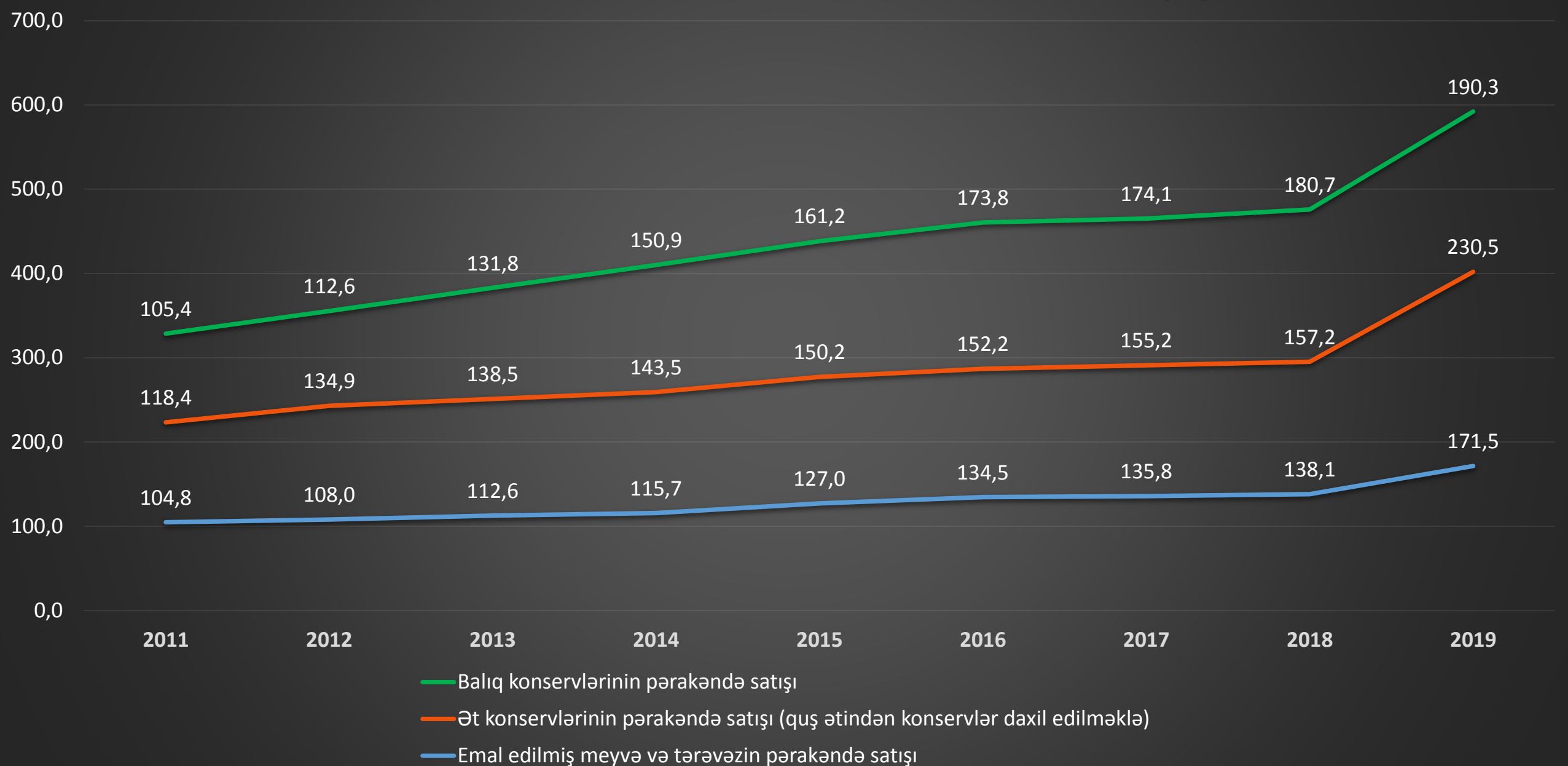
2012-2019 cu illər nisbətində təzə meyvə-tərəvəz məhsullarının satış dövriyyəsi təqribən 200% yüksəlmiş halda, emal edilmiş məhsullarda bu rəqəm cəmi 60% olmuşdur.

Meyvə-tərəvəz konservlərinin ixracı stabil rəqəmlər nümayiş edib və 2015-2019 illər ərzində ortalama illik ixrac 155 217 ton təşkil edib.

Konservləşdirilmiş meyvə-tərəvəzlərin itkilərində 2015-2016 ci illərdə 3 600-3 700 ton arasında itki qeydə alınmışdırsa, 2017-2019 illər ərzində bu rəqəm 5600-5700 ton arasında qərarlaşıb. Beləliklə, itkilərin artımı son 3 il ərzində illik 2000 ton təşkil edib.

Qrafik 5. Pərakəndə ticarət dövriyyəsinin konservləşdirilmiş məhsul növləri üzrə 2010-cu ilə nisbətən fiziki həcm indeksləri (%)

4.2. Bazarın çeşid təkliflərinin araşdırılması

Azərbaycan bazarında konservləşdirilmiş məhsul çeşidləri kifayət qədər geniş təqdim olunmuşdur.

Araşdırma zamanı Bravo supermarketlər şəbəkəsində təklif olunan məhsullar, Veyselöglü şirkətinin idxal etdiyi konservləşdirilmiş mallar və yerli istehsalçıların bazara çıxartdıqları məhsulların təhlili aparılmışdır.

Çeşid geniş olduğundan müəyyən məhsullar və istehsalçılar nümunə olaraq əks etdirilib.

4.2. Bazarın çeşid təkliflərinin araşdırılması: Meyvə-Tərəvəz Konservləri

Azərbaycan bazarında ən geniş təqdim olunmuş və yerli istehsalçılar tərəfindən ən çox istehsal olunan çeşidlər meyvə-tərəvəz məhsullarıdır. Kompotlar, cəmlər, mürəbbələr, duzlu və turşular, tomat pastaları, yaşıl noxud və sair meyvə-tərəvəz konservləri yerli Azərsun, Gilan və sair şirkətlər tərəfindən hazırlanır və müxtəlif formatlı satış nöqtələri üzərindən istehlakçılara təqdim olunur.

Bundan əlavə ev təsərrüfatları və fərdi sahibkarlar tərəfindən istehsal olunan meyvə-tərəvəz məhsulları böyük istehlakçı tələbatı ilə qarşılaşır. Ölkənin kənd və rayonlarında satılan və paytaxta gətirilən məhsullar bazarlarda, turistik məkanlarda, restoran və kafelərdə böyük tələbat ilə üzləşir.

4.2. Bazarın çeşid təkliflərinin araşdırılması: Meyvə-Tərəvəz Konservləri

Ölkədə istehsal olunan və satışa çıxarılan ev təsərrüfatı məhsulları «təbii», «orqanik», «ekoloji təmiz» və sair müsbət rəylərə malikdirlər, lakin sanitariya-gigiyena normativlərinə əməl olunması, qida təhlükəsizliyi məsələlərinin nəzərə alınması və bununla bağlı risklərin nəzarət olunması olduqca çətinidir.

Ev üsulu ilə hazırlanan mini-konserv məhsullarının müəyyən dərəcədə tənzimlənməsi ABAD (Ailə Biznesinə Asan Dəstək (ABAD) publik hüquqi şəxs həyata keçirir.

Hal-hazırda ABAD-cılar tərəfindən konservləşdirilmiş məhsul istehsalı ilə məşğul olan ev təsərrüfatlarının sayı aşağıdakı kimidir:

- ✓ Mürəbbə istehsalçıları: 11
- ✓ Tərəvəz Konservləri: 3
- ✓ Əzmələr (fındıq əzmələri): 1
- ✓ İçkilər (alma şirələri): 1

ABAD ailə müəssisələri barədə daha ətraflı məlumat Əlavə 1-də təqdim olunub

4.2. Bazarın çeşid təkliflərinin araşdırılması: Süd Konservləri

Tərəvəz konservlərindən fərqli olaraq süd məhsulları üzrə yerli istehsal məhduddur və bu sahədə ölkə bir çox məmulatlar baxımından idxaldan asılıdır.

Pasterizə olunmuş süd və qatılaştırılmış şəkərli süd istehsalçısı Azərsüd MMC geniş çeşidə malik olsa belə, hal-hazırda Azərbaycanın əksər süd konserv məmulatları Rusiya, Belarus, Ukrayna, Türkiyə və sair dövlətlər tərəfindən idxal olunur.

Ölkə ərazisində süd konservləri istehsal edən daha bir şirkət Xırman Süd MMC-dir ki, Azərbaycanın ilk qatılaştırılmış süd istehsalçısıdır.

4.2. Bazarın çeşid təkliflərinin araşdırılması: Ət Konservləri

Ət konservləri bazarında idxal olunan məhsulların payı böyükdür. Qida satış şəbəkələrinin məlumatlarına görə idxal məhsulları satışın təqribən 70% əhatə edir.

Lakin, yerli istehsalçı məhsulları illər boyu tədricən bazarda öz paylarını artırır və nəticə olaraq istehsal həcmi böyüdü.

Azərsun Holdingin konserv müəssisələri bir neçə brend altında (Final, Supersun, Blendo), mal əti konservlərini istehsal edir.

4.2. Bazarın çeşid təkliflərinin araşdırılması: Ət Konservləri

Eyni zamanda, Azersun şirkəti hazır qida məhsullarını da istehsal edir.

Misal üçün, aşağıdakı məhsullar:

✓ Final- ətli qarabaşaq konservi

Qablaşdırılması: Dəmir banka
Çəkisi (q): 250, 338, 425, 525

✓ Final- ətli düyü konservi

Qablaşdırılması: Dəmir banka
Çəkisi (q): 250, 338, 425, 525

Bunlara baxmayaraq, ət konservlərini istehsal edən kiçik müəssisələr ölkə ərazisində qeydə alınmayıb.

4.2. Bazarın çeşid təkliflərinin araşdırılması: Balıq Konservləri

Qara balıq kürüsündən kənar ölkə ərazisində balıq konservləşdirilməsi mövcud deyil və konservləşdirmənin bu segmenti tamamilə idxaldan asılıdır.

Müəyyən məhsullar ölkə ərazisində qablaşdırılır, lakin bu istehsalat prezervlər sinfinə aiddir və konserv məhsulları deyil.

İdxal olunan balıq konservləri əsasən Rusiya, Latviya və Türkiyədən gətirilir.

4.2. Bazarın çeşid təkliflərinin araşdırılması-idxal

Azərbaycanın konservləşdirilmiş məhsullar bazarının idxaldan asılılığının əks etdirilməsi üçün Sage Solutions MMC mütəxəssisləri ölkənin ən mühüm qida idxalçılarından olan Veyseləoğlu şirkəti ilə görüş keçirmişlər və növlər üzrə Veyseləoğlu şirkətinin gətirdiyi məhsullar barədə məlumatlar əldə edilmişdir. Beləliklə, konservləşdirilmiş məhsulların idxalı çeşidi aşağıdakı kimi müəyyən olunmuşdur:

Balıq konservləri	49
Ət konservləri	9
Tomatlar	9
Souslar	4
Mürəbbələr	9
Ketcuplar	8
Turşular	32
Tərəvəzlər	41

4.3. İstehlakçuların sorğusu- sorğulananların tərkiibi və suallar

- ✓ Araşdırma zamanı 100 nəfər respondentin rəy və fikirləri öyrənilmişdir
- ✓ Sorğulanların 70 nəfəri qadın 30 nəfəri kişidir
- ✓ Bundan, qadınların 20 nəfəri 25-35 yaş, 20 nəfəri 36-50 yaş, digərləri 51-70 yaşlı, kişilərin 10 nəfəri 25-25 yaş, 10 nəfəri 26-45 yaş, digərləri 46+ yaşlı olub
- ✓ Qadınların 28 nəfəri evdar (təqaüdcü qadınlar daxil), 42 nəfəri işləyən qadındır. Kişilərin 21 nəfəri işləyən, digərləri təqaüdcü və işləməyənlərdir

• Sorğunun sualları

- 1.Ən çox istifadə etdiyiniz konservləşdirilmiş məhsullar hansılardır?
- 2.Yerli və ya idxal olunmuş məhsulları alırsınız?
- 3.Özünüz hər hansı bir məhsul konservləşdirirsinizmi?
- 4.Kiçik istehsalçıların məhsullarını alırsınız və ya daimi böyük konserv müəssisələrinə üstünlük verirsiniz?

4.3. İstehlakçıların sorğusu- cavabların nəticələri

1. Ən çox istifadə etdiyiniz konservləşdirilmiş məhsullar hansılardır?

CAVABLAR:

Pomidor məhsulları (pastalar, ketçuplar və souslar)- 67 respondent (55 qadın və 122 nəfəri kişi)

Digər tərəvəz konserv və qəlyanaltıları- 83 respondent (69 qadın və 14 nəfəri kişi)

Balıq konsevləri- 38 nəfər (24 qadın və 14 nəfəri kişi)

Ət konservləri- 33 nəfər (9 qadın və 24 nəfəri kişi)

Süd və qatılaştırılmış süd- 12 nəfər (10 qadın və 2 nəfəri kişi)

2. Yerli və ya idxal olunmuş məhsulları alırsınız?

CAVABLAR:

Pomidor və digər tərəvəzlər üzrə: yerli- 78 nəfər, idxal və yerli-22 nəfər, əsasən idxal- 1

Ət konservləri üzrə- yerli- 53 nəfər, idxal və yerli- 34 nəfər, yalnız idxal- 13 nəfər

Balıq konservləri yalnız idxal (yerli məhsul olmadığından)

Süd konservləri üzrə- yerli 47 nəfər, idxal və yerli- 31 nəfər, yalnız idxal- 21 nəfər

4.3. İstehlakçıların sorğusu- cavabların nəticələri

3. Özünüz hər hansı bir məhsul konservləşdirirsinizmi? Hansıları?

CAVABLAR:

Bəli edirik, soyulmuş pomidor və turşular, mürəbbələr- 67 nəfər (46 qadın, 21 kişi)

Etmirik, lakin evdə hazırlanmış məhsulları bazardan və sifarişlə alırıq- 33 nəfər (24 qadın, 9 kişi)

4. Kiçik istehsalçıların məhsullarını alırsınız və ya daimi böyük konserv müəssisələrinə üstünlük verirsiniz?

CAVABLAR:

Pomidor və digər tərəvəzlər üzrə: kiçik- 42 nəfər, kiçik və müəssisə-39 nəfər, əsasən müəssisə- 19

Ət konservləri üzrə- kiçik- 5 nəfər, kiçik və müəssisə- 73 nəfər, müəssisə- 22 nəfər

Balıq konservləri üzrə- yalnız müəssisə

Süd konservləri üzrə- kiçik- 39 nəfər, kiçik və müəssisə- 38 nəfər, yalnız müəssisə- 24 nəfər

4.3. İstehlakçıların sorgusu- yekün nəticələr

Kiçik və orta müəssisələr və ev təsərrüfatlarında istehsal olunan konservləşdirilmiş məhsullara istehlakçılar tərəfindən böyük maraq və rəqəbət mövcuddur. Ev üsulu ilə hazırlanmış məhsullar daha «təbii» və «organik» hesab olunur.

Lakin, bir çox hallarda stabil keyfiyyət və təhlükəsizlik baxımından istehlakçılar böyük müəssisələrin istehsalına üstünlük verir.

Beləliklə «təbii» və «organik» təəssüratı kiçik müəssisələrdə stabil keyfiyyət və təhlükəsizlik məsələləri ilə kompleks şəkildə təqdim olunduğu təqdirdə istehlakçı inamı və marağı artırılmış olar.

5.0. Mini-konserv istehsalına dəstək amillər

Dəstək amilləri olaraq əsasən aşağıdakı faktorların nəzərdən keçirilməsi təklif olunur:

1. Meyvə-tərəvəz istehsalı və dövriyyəsində yüksək itkilər
2. Konsevlərləşdirilmiş məhsullarının daha uzun saxlama müddəti
3. Ev təsərrüfatlarında yetişdirilən məhsulların səmərəli istifadəsi və istehsalçı fiziki şəxslərə gəlir gətirməsi
4. İdxalın əvəz edilməsi

Hər dörd sadalanan amil bir birinə bağlıdır və daha ətraflı bu hesabatın növbəti səhifələrində təhlil olunmuşdur.

5.0. Mini-konserv istehsalına dəstək amillər- yüksək itkilər

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin statistik təhlil nəticələrinə görə, konserv məhsulları istehsalının daha səmərəli təşkil olunduğu təqdirdə meyvə-tərəvəz itkilərinin 30-50 % azaldılması mümkündür.

Kənd yerlərində ev təsərrüfatlarının heyətlərində yetişdirilən meyvə və tərəvəzlər bir çox hallarda korlanır və hər hansı bir fayda vermir.

Bu amili dəstəkləyən daha bir faktor odur ki, bir çox meyvə-tərəvəz konservləri təzə tərəvəz kimi satışa yararlı məhsuldan deyil, kalibr və əmtəə görünüşü göstəriciləri zəif olan tərəvəz və meyvələri istifadə olunmaqla istehsal olunur və ya oluna bilər.

5.0. Mini-konserv istehsalına dəstək amillər- saxlama müddəti

Təzə meyvə-tərəvəzlərin saxlama müddəti azdır. Bu səbəbdən onların istehlak bazarına çatdırılmasında ləngitmələr və yaxud digər faktorlar (misal üçün, alıclıq qabiliyyəti və istehlakın müvəqqəti azalması, gömrük, sanitari nəzarət və daşınma zamanı ləngimələr) bir çox hallarda böyük itkilərlə nəticələnir.

Konservləşdirilmiş məhsulların uzun (ən azından 12 ay) saxlama müddətini nəzərə alsaq həmin itkilərin qarşısı alınmış olur və daha rahat və uzunmüddətli satış imkanlarını təqdim edir.

5.0. Mini-konserv emalına dəstək amillər- İxrac risklərinin azaldılması

Azərbaycanda istehsal olan xammal məhsulları əsasən Rusiya Federasiyasına təchiz olunur. Məhsullarımızın satış bazarı kifayət qədər böyükdür və əlverişli qiymətlərlə fərqlənir. Lakin, bir çox hallarda Rusiya dövlətinin iqtisadiyyat sahəsində etdiyi addımlar siyasət məsələlərindən asılı olur.

Belə ki Rusiya-Gürcüstan münasibətlərində gərginlik, Borjomi mineral sularının və Gürcü şərəblarının Rusiyaya idxalına qadağalarla nəticələnmişdir.

2015-ci ilin noyabr ayında baş vermiş təyyarə insidenti və nəticə olaraq dondurulmuş Rusiya-Türkiyə münasibətləri 2015-2017-ci illər ərzində Türkiyədən Rusiyaya tərəvəz ixracını tamamilə dayandırmışdır.

Belə olan halda, Azərbaycandan Rusiyaya ixrac edilən məhsullar hər hansı bir mərhələdə Rusiya təzyiqinə məruz qala bilər. Bu, ilk öncə, meyvə-tərəvəz ixracına aiddir və məhsulların konservləşdirməsi ixrac manevrlərinin keçirilməsi üçün vacib zəmin yaratmış olar.

5.0. Mini-konserv emalına dəstək amillər- idxalın əvəz edilməsi

Bu hesabatın statistik təhlil hissəsində konservləşdirilmiş məhsullarının idxalı ilə bağlı məlumatlar verilmişdir.

2018-ci və 2019-cu illər ərzində konservləşdirilmiş meyvə-tərəvəz məhsullarının ümumi idxalı müvafiq olaraq 21 305 ton və 23 930 ton olmuşdur və bu rəqəm hələ də artmaqdadır.

Bunu və ölkənin mövcud xammal istehsalı, itkilərin həçmini, emal güclərini nəzərə alsaq idxalın ən azından qismən əvəzolunması və ya beynəlxalq brendlərin istehsalının lokallaşdırılması üçün müvafiq şəraitin mövcudluğu qənaətinə gəlmiş olarıq.

5.0. Mini-konserv emalına dəstək amillər- nəticələr

Mini-konserv emalına dəstək amillərinin təhlilinin əsasən meyvə-tərəvəz konservləri ətrafında cəmləşdirilməsi əbəz deyil, çünki məhz bu segment üzrə Azərbaycanda istehsal üçün əsas amil-böyük həcmdə xammalın mövcudluğu yer tutur.

Balıq, ət və süd məhsullarının konservləşdirilməsi bir sıra problemlər doğurur, ilk öncə xammalın olmaması ilə əlaqədar.

Eyni zamanda, bir sıra müəssisələr bu əlverişsizliyi üstələyək ət və süd konservlərinin istehsalı ilə məşquldurlar. Lakin bir çox hallarda konserv məhsullarının istehsalı idxal olunan xammal əsasında icra olunur, və Azərbaycan müəssisələri sadəcə ölkəyə gətirilmiş xammalın emal və qablaşdırılmasını həyata keçirir.

6.0. Mini-konserv istehsalının SWOT təhlili

STRENGTHS (GÜCLÜ TƏRƏFLƏR)

- Yüksək keyfiyyətli xammalın böyük istehsal həcmi (meyvə-tərəvəz məhsullarına aiddir)
- Azərbaycanda istehsal olunan meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət brendi kimi tanınması
- MDB ölkələrində kifayət qədər inkişaf etdirilmiş satış kanalları
- Bir neçə əsaslandırılmış dəstək amilinin mövcudluğu (Bölmə 5.0)
- Xammal istehsalının daimi artımı (meyvə-tərəvəz üzrə)
- Azərbaycan məhsullarının dünya bazarlarına çıxış imkanlarının genişləndirilməsi

6.0. Mini-konserv istehsalının SWOT təhlili

WEAKNESSES (ZƏİF TƏRƏFLƏR)

- Ət, süd, balıq konservlərinin istehsalı üçün kifayət qədər xammalın olmaması
- Rusiya və digər MDB ölkələrinə ixrac olunan xammal meyvə-tərəvəzlərin yüksək qiyməti və rentabelliği;
- Geniş maliyyə və təşkilati imkanlara malik olan şirkətlərin (Azersun, Gilan və s.) ixrac istiqamətində böyük nailiyyət əldə etməmələri və istehsal gücündən tam istifadə üçün şərait yaratmamaları;
- 500 mln. şərti şüşə qab istehsal gücünə malik olan sənayenin bu gücün cəmi 9% istifadə etməsi (meyvə-tərəvəz üçün);
- Konservləşdirilmiş məhsullarının idxalının ildən ilə artması

6.0. Mini-konserv istehsalının SWOT təhlili

OPPORTUNITIES (İMKANLAR)

- Konservləşdirilmiş meyvə-tərəvəz idxalının azaldılması;
- Konserv məhsullarının çeşidinin genişləndirilməsi və ixraciyyat imkanlarının artırılması;
- Meyvə-tərəvəzlərin istehsalının artırılması və dövriyyəsində itkilərin azaldılması;
- Azərbaycan məhsulunun uzaq istiqamətlərə satışı;
- Xammal ixracı yönümlü yanaşmanın məhsul emal edən sənaye modelinə transformasiyası;
- Xüsusi eksklüziv məhsulların istehsalı (ekoloji təmiz, organik, dietik və s.)

6.0. Mini-konserv istehsalının SWOT təhlili

THREATS (TƏHLÜKƏLƏR)

- İxraciyyatın diversifikasiya edilməməsi nəticəsində müəyyən iri idxalçılardan asılılıq;
- Sanksiya və ya digər məhdudiyyət tətbiq edildikdə böyük həcmdə xammal itkiləri;
- Xammal istehsalı və istehlakının məhdud olması nəticəsində sənayenin artım templərinin düşməsi.
- Sənayenin ümumi sərmayə və texnoloji inkişafdan məhrum edilməsi (emal yönü layihələr icra edilmədiyi təqdirdə).

7.0. Dövlət dəstəyi proqramları

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 25 yanvar tarixli 17 nömrəli qərarına müvafiq olaraq ölkəyə idxal olunan bir sıra **kənd təsərrüfatı və emalı texnikası**, o cümlədən qida sənayesində istifadə edilən suyun süzülməsi və ya təmizlənməsi üçün qurğu və avadanlıqlar, butulkaların və ya digər qabların yuyulması və qurudulması üçün avadanlıqlar, ərzaq məhsullarının istehsalında istifadə olunan avadanlıqların hissələri, pnevmatik qaldırıcılar və konveyerlər, **meyvə və ya digər kənd təsərrüfatı məhsullarının təmizlənməsi, sortlaşdırılması və ya kalibrlənməsi üçün maşınlar və s.** ölkəyə idxal edilərkən idxal rüsumuna və əlavə dəyər vergisinə cəlb edilmirlər.

7.0. Dövlət dəstəyi proqramları

Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA)

Startap şəhadətnaməsinin verilməsi-

şəhadətnaməni alan mikro və kiçik sahibkarlıq subyektləri Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq şəhadətnaməni aldıkları tarixdən innovasiya fəaliyyətindən əldə etdikləri gəlirlər üzrə mənfəət və gəlir vergisindən 3 il müddətinə azad edilir.

Sahibkarlığın İnkişaf Fondu

Güzəştli Kreditləşdirmə-

10 mln. AZN məbləğə kimi, 10 il müddətinə kimi, illik 5%-dək faiz dərəcəsi olan güzəştli kreditlərini əldə etmək imkanı.

7.0. Dövlət dəstəyi proqramları

Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi

Qüzaştli kreditləşdirmə

1 000 000 manatədək kənd təsərrüfatı istehsal vasitələrinin alınması üçün kreditlər. 5 ilədək müddətinə verilir.

Azpromo

Satış və marketing

2003-cü ildə İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən yaradılan Azərbaycanda İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondu (AZPROMO) qeyri-neft sektorlarına xarici investisiyaların cəlbi və qeyri-neft məhsullarının ixracının stimullaşdırılması məqsədilə fəaliyyət göstərir.

170 – dən çox ölkə ilə xarici ticarət əlaqələri qurmuş Azpromo, həmçinin Made In Azerbaijan brendinin operatorudur.

8.0. Texnologiyalar və sərmayələr təhlili

Hesabatın bu hissəsində mini-konserv istehsalının müəyyən məqamları, daha dəqiq, müxtəlif avadanlıqlar təhlili, kapital və əməliyyat xərclərinin maddələri, tələb olunan işçi qüvvə, ümumi planlama və marketing üzrə təhlillərin nəticəsi təqdim olunmuşdur.

Təqdim olunmuş məlumatlar müvafiq beynəlxalq təcrübə, avadanlıq istehsalçılarından toplanılmış təkliflər, internet üzrə dərc olunmuş məqalələr və sair mənbələrə əsaslanır.

8.0. Texnologiyalar və sərmayələr təhlili

Ət konservləri istehsalı üçün modul sexi- 67 000 ABŞ dolları.

Soyuducu və sümüktəmizləmə aparatı olan şüşə qabda konservləşdirilmiş ət istehsalı üçün modul sexi

Aşağıdakı ölçülərə sahib olan bir qaynaqlı qurğudur:

- Sümüktəmizləmə emalatxanası 2400x12000x2900 mm;
- şüşə qabda ət konservləri istehsalı üçün emalatxana 2400x12000x2900 mm

Xaricdən modul qalvanik büzmə taxta ilə örtülmüşdür, izolyasiya - poliuretan köpük, divar qalınlığı - 100 mm. Daxili işləmə: divarlar, tavan - paslanmayan polad təbəqə; döşəmə - büzməli alüminium təbəqə..Modulda su təchizatı və drenaj təmin edilməsi nəzərdə tutulub; işıqlandırma və istilik var. Modul emalatxanasının avadanlıqlarının təchizatı 380 V şəbəkədən həyata keçirilir Quraşdırılmış güc - 138 kVt.

1. 1 hissəli yuma ləyəni 700x600x400x900mm
2. Buxar generatoru (tənzimlənən)
3. Yuma və bankaların sterilizasiyanın quraşdırılması
4. Elektron masa tərəziləri
5. Texnoloji masa 1500x600x900mm - 2 ədəd.
6. Şüşə qabları bağlamaq üçün maşın
7. Texnoloji stol 1200x600x900mm
8. Avtoklav -500 - 2 ədəd.
9. Tal
10. Etiketlərin vurulmasının quraşdırılması

8.0. Texnologiyalar və sərmayələr təhlili

Ət konservləri istehsalı üçün modul sexi- 67 000 ABŞ dolları.

11. Elektrikli qızdırıcı - 3 ədəd.

12. Stellaj 1500x450x1900mm - 2 ədəd.

13. Texnoloji masa 600x600x900mm

14. Soyuducu bölməsində asılqan - 4 ədəd.

15 silmə cədvəli (gücləndirilmiş)

16. Cihaz sterilizatoru ilə yuyulma

17. Su qızdırıcısı

18. Yuma ləyəni 2 hissəli 530x960x400x900mm

19. Plastik qutu - 10 ədəd.

20. Ədviyyat saxlama kabinetini

21. Sayğacla elektrik paneli

Bıçaq dəsti

Ət üçün çəngəl - 30 ədəd.

Sümük təmizləyici üçün önlük

Zəncirvari alcəklər

8.0. Texnologiyalar və sərmayələr təhlili

Balıq konservləşdirmə xətti. tutumu 600 qutu / saat- 33 000 ABŞ dolları

Məhsuldarlıq, banka/saat	600
Quraşdırılmış güc, kVt	163
Xidməti personal, nəfər	8
Tələb olunan istehsalat ərazisi, az olmayaraq, kv.m.	70

Dilimləmə cihazı (porsiyonlama), manuf. 1200 kq / saat	1
Bankaların(tənəkə) yuyulması və sterlozasiyası, manuf. 1000-1200 banka/saatda	1
Bağlama maşını (qapaqların işarələnməsi), manuf. 1500 qapaq/saatda	1
Bağlama maşını (qapaqların bağlanması) , manuf. 600 qapaq/saat	1
Etiket vurulması cihazı, manuf. etiket uzunluğu 70 mm 2000 ədəd /saatda	1
İş masası (sümük təmizləmə) , ölçü 1700x600x900 mm	2
İş masası (izolə) , ölçü 1500x600x850 mm	2
Avtoklav, iş həcmi 550 l	2
Buxar generatoru (tənzimlənən), manuf. buxar 50/100 kq / s	1

8.0. Texnologiyalar və sərmayələr təhlili

Tərəvəz salatları üçün konservləşdirmə xətti, məhsuldarlıq 1100 ədəd / növbə (650 ml bankalar)
18000 ABŞ dolları

Təsvir: şüşə qablarda tərəvəz salatlarının konservləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur

Texniki xüsusiyyətləri:

Məhsuldarlıq (650ml bankalar), banka/ növbədə	1100
Quraşdırılmış güc, kVt	83
Xidməti personal, adam.	4
Tələb olunan istehsal sahəsi, az olmayaraq, kv.m	40

8.0. Texnologiyalar və sərmayələr təhlili

Tərəvəz salatları üçün konservləşdirmə xətti, məhsuldarlıq 1100 ədəd / növbə (650 ml bankalar)

Yuma ləyəni (hərəkət etdirilə bilən) , iş səthi ilə	1
Kök bitkilərini təmizləyən maşın, manuf. 300 kq / saat, 0,55 kVt, 600x410x1000 mm	1
Kəsmə maşını, manuf. 400 kq / saat, 0.62 kVt, 550x290x550 mm	1
Yemək bişirmə qazanı, həcmi 250 l, 18 kVt, 840x970x1330 mm	1
Bankaların (şüşə) yuyulması və sterilizasiyası qurğusu, manuf. 1200-1700 banka / saat	1
Bağlama maşını ("Twist-Off"), manuf. 1200 banka / saat, 5 dəyişdirilə bilən stəkan	1
Maye və yapışqan məhsullar üçün dozator (isti doldurma üçün), manuf. 1000 ml dozada 600 doza / saat, 100-10000 ml dozada	1
Avtoklav, iş həcmi 550 l	1
Avtoklav üçün yükləmə cihazı *	1
İş masası (sümük təmizləmə), ölçüsü 1400x600x900 mm	2
İş masası (izolə), ölçüsü 1500x600x850 mm	2
Yuma ləyəni (bərk çəkilməmiş), 2 yuyucu bölmə, yuyucu bölmə, ölçüsü 500x500x300 mm	2
Texnoloji araba (duzlama çəni), həcmi 100 l	4
Texnoloji araba (rikşa), həcmi 150 l	2
Etiket vurulması qurğusu, manuf. etiket uzunluğu 70 mm-də 2000 ədəd / s	1
Buxar generatoru (tənzimlənən), manuf. buxar 50/100 kq / s	1
Plastik qab	10
Kiçik bükmə qablaşdırma maşını TPTs-450, manuf. 70 paket / saat *	1
Hava kompressoru CIAO 6/1850, 1,1kVt, 8bar *	1

8.0. Texnologiyalar və sərmayələr təhlili

Göbələk konservləşdirmə xətti, məhsuldarlıq 500 banka / saatda- 15000 ABŞ dolları

Təsvir: "Twist-Off" qapaq növü üçün şüşə bankalarda göbələklərin duzlanması, konservasiyası üçün nəzərdə tutulmuşdur

Texniki xüsusiyyətlər:

Məhsuldarlıq, banka/s.	500		
Quraşdırılmış güc, kvT	92		
Xidməti personal, adam.	3	Bankaların (şüşə) yuyulması və sterilizasiyası cihazı , manuf. 1200-1700 banka / saatda	1
Tələb olunan istehsal sahəsi, az olmayaraq, kv.m.	30	Yemək bişirmə qazanı, həcmi 250 l, 18 kvT, 840x970x1330 mm	1
		İş masası (izolə), ölçüsü 1500x600x850 mm	2
		Buxar generatoru (tənzimlənən), manuf. buxar 50/100 kq / s	1
		Bağlama maşını ("Twist-Off"), manuf. 1200 banka / saat, 5 dəyişdirilə bilən stəkan	1
		Etiket vurulması qurğusu, manuf. etiket uzunluğu 70 mm-də 2000 ədəd / s	1
		Ləyən , həcmi 200 l	2
		Avtoklav , iş həcmi 550 l	1
		Kiçik bükmə qablaşdırma maşını TPTs-450, manuf. 70 paket / saat *	1
		Plastik qab	10

ƏLAVƏ 1

**ABAD proqramı çərçivəsində fəaliyyətdə olan
konservləşdirilmiş məhsul istehsalçıları**

ƏLAVƏ 2. ABAD proqramı çərçivəsində fəaliyyətdə olan konservləşdirilmiş məhsul istehsalçıları

Eldar Novruzov

Region: Balakən

İstehsal: Mürəbbələr

Balakən rayonunun Qullar kəndinin sakini Eldar Novruzov uzun illədir ki, təsərrüfatla məşğuldur.

Cem və mürəbbə istehsalı ilə bağlı avadanlıq üçün “ABAD”a müraciət edən Eldar Novruzov deyir ki, məhsulları ailə üzvləri ilə birgə hazırlayacaqlar:

“Təkcə bağımızdan topladığımız meyvələrdən istifadə etməyəcəyik. Qohumlarımız çoxdur, onların da meyvəsi ağacda qalır, batır. Ona görə də, həmin meyvələrdən də istifadə etməyi düşünmüşük. Ailəmiz cem və mürəbbə sahəsinə aid bütün meyvələrdən məhsul hazırlamağı planlaşdırır”.

“İndi isə “ABAD” mənim üçün “4 fəsil” brendi yaradıb, dizayn hazırlanıb.

ƏLAVƏ 2. ABAD proqramı çərçivəsində fəaliyyətdə olan konservləşdirilmiş məhsul istehsalçıları bəziləri haqqında məlumatlar

Hadi İsmayılov

Region: Masally

İstehsal: Mürəbbələr

ABAD-ın dəstəklədiyi Masallı rayonunun Əhmədli kəndində yaşayan İsmayılovların ailəsi. Ailənin başçısı Hadi İsmayılov uzun müddətdir əkinçiliklə məşğuldur. Əkinçilikdə ixtisaslaşmış ailənin çiyələk əkilməsi var.

Tarlalarının yığılmış xammalı satmaqla yanaşı, neçə ildir ki, mürəbbə və konserv istehsal edirlər.

Ailə uzun illər məhsullarını öz ehtiyacları üçün istifadə edir və qonşu kəndlərə satırdı.

İsmayılovlar ailəsi ABAD-ın mürəbbə və konserv istehsalı üçün avadanlıqların təqdim edilməsi, marka və dizayn, satış xidmətlərinin təşkili kimi xidmətlərindən faydalanmışdır. Ailə avadanlıq istifadəsi üzrə təlim keçmişdir.

Nəticə etibarilə, İsmayılovlar ailəsinin yüksək keyfiyyətli məhsulları bu ailənin markası altında hipermarket şəbəkələrində satışa çıxarıldı.

ƏLAVƏ 2. ABAD proqramı çərçivəsində fəaliyyətdə olan konservləşdirilmiş məhsul istehsalçıları bəziləri haqqında məlumatlar

Orxan Məmmədli

Region: Masallı

Tərəvəz məhsulları

Ailə biznesi badımcan kürüsünün hazırlanması və tərəvəzlərin konservləşdirilməsindən ibarətdir.

“2 ildir ki, ABADçıyıq və məhsullarımız “ABAD” Bakaleyalığında satışa çıxarılır. Lakin ailəmiz bu işlə əzəldən məşğuldur.

Məmmədlilər ailəsi məhsullarını “ABAD”ın onlara təhvil verdiyi avadanlıqda hazırlayır.

Ailə üzvünün dediyinə görə bazarda mövcud olan analogi məhsullardan onu əsas bir neçə amil fərqləndirir:

“Bizim kürünün və konservləşmiş salatların fərqliliyi onun həm dadında, həm görünüşündədir. Biz məhsul üçün tərəvəzləri dən-dən seçirik. Həmçinin öz tarlalarımızda da əkinçiliklə məşğul oluruq. Yəni dərmanlı, istixanalarda yetişdirilmiş, idxal olunmuş heç bir tərəvəzdən istifadə etmirik”.

ƏLAVƏ 2. ABAD proqramı çərçivəsində fəaliyyətdə olan konservləşdirilmiş məhsul istehsalçıları bəziləri haqqında məlumatlar

Minəvvər Tulyakova
Region: Balakən
Əzmlər

“ABAD”ın ən təkrarolunmaz və çox qısa zamanda bazarda layiqli yerini tutan qida məhsullarından biri şokoladlı çərəz əzmləridir. Ağ şokoladlı, qara şokoladlı, xurma doşablı fındıq, qoz və yerfındığı kremləri istehlakçılar tərəfindən xüsusi rəğbət qazanıb. Orijinal dadı ilə yanaşı faydalı olan bu əzmlər həm uşaqlar, həm böyüklər tərəfindən səhər yeməyi və eləcə də ayrıca şirniyyat kimi sevilir. Bu xüsusi sirli saxlanan reseptlə istehsal edilən əzmlərin “ABAD”çısı Balakən rayonu Qaysa kəndinin sakini Münəvvər Tulyakovadır.

2019-cu ildən M.Tulyakova “ABAD”la müqavilə bağlayaraq “ABAD”çı olub. “ABAD” onu əzmləri istehsal etmək üçün zəruri avadanlıqla təchiz edilmiş konteynerlə təmin edib. Məhsullar bazara isə 2019-cu ilin sonunda çıxarılıb və qeyd etdiyimiz kimi, müştərilər tərəfindən sevilib-seçilir.

ƏLAVƏ 2. ABAD proqramı çərçivəsində fəaliyyətdə olan konservləşdirilmiş məhsul istehsalçıları bəziləri haqqında məlumatlar

ABADçı: Rumin Məmmədov

Region: Xaçmaz

İçkilər

Xaçmaz rayonu Susayqışlaq kənd sakinidir. O, Quba “ABAD” Factory İstehsalat Kompleksində alma şirəsi istehsalı ilə məşğuldur.

“4-5 ildir ki, meyvə şirəsini təbii üsul ilə sıxmaq və saxlamaqla məşğulam. Əvvəllər ev üsulu ilə şirələri hazırlayırdım və düşünürdüm ki, ən təmiz, təbii və heç bir kimyəvi qatqı əlavə olunmayan məhsulu əldə etmək üçün yalnız əl ilə birbaşa sıxma düzgün və mümkün üsuldur. Lakin Qubada “ABAD” Factory İstehsalat Kompleksi ilə tanışlıqdan sonra burada meyvə şirəsinin hazırlanması üçün avadanlıq barəsində məlumat aldım. Məlumat məni o qədər məmnun etdi ki, ABADçı olmağa qərar verdim”.

Hazırda M.Rumin öz ailəsi ilə Factory-də alma şirəsi istehsalı ilə məşğuldur. Bu məhsulun hazırlanmasında hətta təbii qatqı maddələri belə istifadə olunmur: şəkər, limon duzu və s. Birbaşa çəkildikdən sonra yerində qablaşdırılır.

